

EBA/GL/2015/08

05.10.2015

Gairės

dėl palūkanų normos rizikos, kuri kyla iš ne prekybos veiklos,
valdymo

Turinys

EBI gairės dėl palūkanų normos rizikos, kuri kyla iš ne prekybos veiklos, valdymo	3
1 skirsnis. Pareiga laikytis gairių ir teikti informaciją	3
2 skirsnis. Dalykas, taikymo sritis ir apibrėžtys	4
3 skirsnis. Įgyvendinimas	5
4 skirsnis. BKPNR valdymas	5
1. Bendrosios gairės	5
2. Išsamiosios gairės	9
A priedas. BKPNR vertinimo metodai	22
B priedas. BKPNR vertinimo sudėtingumo matrica	27

EBI gairės dėl palūkanų normos rizikos, kuri kyla iš ne prekybos veiklos, valdymo

1 skirsnis. Pareiga laikytis gairių ir teikti informaciją

Gairių statusas

1. Šiame dokumente pateiktos pagal Reglamento (ES) Nr. 1093/2010¹ 16 straipsnį parengtos gairės. Pagal Reglamento (ES) Nr. 1093/2010 16 straipsnio 3 dalį kompetentingos institucijos ir finansų rinkos dalyviai turi dėti visas pastangas, siekdami laikytis šių gairių.
2. Gairėse išdėstoma EBI nuomonė dėl tinkamos priežiūros praktikos Europos finansų priežiūros institucijų sistemoje arba dėl to, kaip taikytina Europos Sąjungos teisė konkrečioje srityje. Reglamento (ES) Nr. 1093/2010 4 straipsnio 2 dalyje apibrėžtos kompetentingos institucijos, kurioms taikomos šios gairės, turėtų jų laikytis ir atitinkamai jas įtraukti į savo praktiką (pvz., pakeisti savo teisinę sistemą arba priežiūros procesus), įskaitant tuos atvejus, kai gairės yra visų pirma skiriamos įstaigoms.

Pranešimo reikalavimai

3. Pagal Reglamento (ES) Nr. 1093/2010 16 straipsnio 3 dalį kompetentingos institucijos iki 07.12.2015 EBI privalo pranešti, ar jos laikosi arba ketina laikytis šių gairių, arba nurodyti nesilaikymo priežastis. Jeigu kompetentingos institucijos iki šio termino nepateiks jokie pranešimo, EBI laikys, kad jos gairių nesilaiko. Pranešimai teikiami siunčiant V skyriuje nustatytą formą su nuoroda „EBA/GL/2015/08“ adresu compliance@eba.europa.eu. Pranešimus teikia asmenys, turintys įgaliojimus pranešti apie gairių laikymąsi savo kompetentingos institucijos vardu. Apie visus gairių laikymosi pasikeitimus taip pat būtina pranešti EBI.
4. Pranešimai bus skelbiami EBI interneto svetainėje pagal 16 straipsnio 3 dalį.

¹ 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1093/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos bankininkystės institucija), iš dalies keičiamas Sprendimas Nr. 716/2009/EB ir panaikinamas Komisijos sprendimas 2009/78/EB, (OL L 331, 2010 12 15, p. 12).

2 skirsnis. Dalykas, taikymo sritis ir apibrėžtys

Dalykas

5. Šiose gairėse:
 - (a) aprašoma, kaip nustatoma, valdoma ir mažinama bankinės knygos palūkanų normos rizika (BKPNR);
 - (b) apibrėžiamas palūkanų normų pokytis, paminėtas Direktyvos 2013/36/ES 98 straipsnio 5 dalyje, ir aptariami metodai, taikomi įvertinti palūkanų normų pokyčio įtaką, taikant priežiūrinio standartinio šoko prielaidas.

Taikymo sritis

6. Šių gairių taikymo lygmuo turėtų nuosekliai derėti su priežiūrinio tikrinimo ir vertimo proceso taikymo lygmeniu. Šiose gairėse aptariami vertinimo metodai, skirti vertinti BKPNR poveikiui ir ekonominei vertei, ir pajamoms.
7. Šios gairės netaikomos rizikai, kuri kyla atskirose/pavienėse priemonėse dėl kredito kokybės pokyčių, kurie gali iškilti dėl maržų, susijusių su atitinkamomis palūkanų normomis, pokyčių (kredito maržos rizika).

Adresatai

8. Šios gairės skirtos kompetentingoms institucijoms, apibrėžtoms Reglamento (ES) Nr. 1093/2010 4 straipsnio 2 dalies i punkte, ir finansų įstaigoms, apibrėžtoms Reglamento (ES) Nr. 1093/2010 4 straipsnio 1 dalyje.

Apibrėžtys

9. Jei nenurodyta kitaip, Direktyvoje 2013/36/ES ir Reglamente (ES) Nr. 575/2013 vartojami ir apibrėžti terminai šiose gairėse turi tokią pačią reikšmę.
10. Be to, šiose gairėse prie BKPNR pirmiausia priskiriama:
 - (a) rizika, , kylanti dėl turto, įsipareigojimų, nebalansinių straipsnių terminų nesutapimo ir perkainavimo (perkainojimo rizika);
 - (b) rizika, kuri kyla dėl pajamingumo kreivės nuolydžio ir formos pokyčių (pajamingumo kreivės rizika);

- (c) rizika, kuri kyla iš rizikos draudimo pozicijos, susijusios su viena palūkanų norma, kai taikoma palūkanų norma, kuri yra perkainojama kiek kitokiomis sąlygomis (bazinė rizika);
- (d) rizika, kuri kyla iš pasirinkimo sandorių, įskaitant įterptines priemones, pvz., vartotojai išperka fiksuotos palūkanų normos produktus, kai pakinta rinkos palūkanų normos (pasirinkimo sandorių rizika);

3 skirsnis. Įgyvendinimas

Taikymo terminas

- 11. Šios gairės taikomos nuo 2016 m. sausio 1 d.

Panaikinimas

- 12. 2006 m. spalio 3 d. EBPIK gairės dėl techninių palūkanų normos rizikos, kuri kyla iš ne prekybos veiklos, valdymo pagal priežiūrinio tikrinimo procesą aspektų panaikinamos nuo 2016 m. sausio 1 d.

4 skirsnis. BKPNR valdymas

1. Bendrosios gairės

Proporcingumas

- 13. Įstaigos turėtų laikytis šių gairių proporcingai savo dydžiui, veiklos sudėtingumui ir intensyvumui, atsižvelgdamos į B priedo 3 lentelę ir į EBI gairių dėl bendrų SREP procedūrų ir metodikų² (toliau – SREP gairės) 2.1.1 antraštinės dalies nuostatas.

1 BKPNR. Vidaus kapitalas

- 14. Įstaigos turėtų rodyti, kad jų vidaus kapitalas atitinka bankinės knygos palūkanų normos rizikos lygį, atsižvelgdamos į:
 - (a) galimą poveikį kapitalui ir ekonominės vertės ir būsimų pajamų pokyčius, pasikeitus palūkanų normų lygiams,

² EBA/GL/2014/13

(b) galimybes panaudoti kapitalą BKPNRR padengti įvairiais konsolidavimo lygmenimis, dalinio konsolidavimo ir pavienių subjektų atveju, kaip to reikalauja kompetentingos institucijos ir laikantis priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso taikymo lygmens.

15. Valdydamos savo BKPNR, įstaigos turėtų remtis ne priežiūrinio standartinio šoko, nurodyto 2013/36/ES 98 straipsnio 5 dalyje arba 5 BKPNR gairėje, rezultato skaičiavimais, bet parengti ir taikyti savas vidaus kapitalo paskirstymo metodikas pagal savo rizikos profilį ir savo rizikos valdymo politiką.

2 BKPNR. BKPNR vertinimas

16. Įstaigos turėtų vertinti savo bankinės knygos palūkanų normos rizikos poziciją, tiek atsižvelgdamos į galimus ekonominės vertės (EV) pokyčius, tiek į numatomų gauti grynujų pajamų iš palūkanų (GPP) arba pajamų pokyčius.

Vertindamos savo BKPNR poziciją, institucijos turėtų apsvarstyti ir įvertinti, kokį poveikį daro:

(a) prielaidos dėl palūkaninio bankinės knygos turto ir įsipareigojimų (įskaitant kapitalą ir rezervus);

(b) prielaidos, daromos dėl vartotojų elgsenos, susijusios su „neterminuotais indėliais“ (t. y. tariamas terminas įsipareigojimams, kurių sutartinis terminas yra trumpas, o elgsenos požiūriu terminas yra ilgas);

(c) į turtą arba įsipareigojimus įterpti su elgsena susiję ir automatiniai sandoriai.

17. Vertindamos savo BKPNR, įstaigos turėtų remtis ne priežiūrinio standartinio šoko, nurodyto 2013/36/ES 98 straipsnio 5 dalyje arba 5 BKPNR gairėje, rezultato skaičiavimais, bet parengti ir taikyti savas vidaus kapitalo paskirstymo metodikas.

3 BKPNR. Su palūkanų normomis susijusių šokų scenarijai

18. Įstaigos turėtų reguliariai vertinti EV ir GPP ir (arba) pajamų jautrumą pagal įvairius galimų palūkanų normos pajamingumo kreivės lygio ir formos pokyčių scenarijus ir jautrumą įvairių rinkos palūkanų normų tarpusavio ryšio pokyčiams (t. y. bazinei rizikai).

19. Įstaigos taip pat turėtų nagrinėti, ar vien statinę tam tikro su palūkanų normomis susijusio šoko arba su esamu portfeliu susijusių šokų poveikio analizę reikėtų papildyti dinamiškesne palūkanų normų modeliavimo metodika. Didesnės ir (arba) sudėtingesnės įstaigos, ypač įstaigos, pagal SREP gaires³ priskirtos 1 ir 2 kategorijoms, taip pat turėtų atsižvelgti į scenarijus, pagal kuriuos apskaičiuojamos įvairios palūkanų normų trajektorijos ir pagal kuriuos tam tikros prielaidos (pvz., dėl elgsenos, indėlio į riziką, balanso dydžio ir sudėties) pačios lemia palūkanų normų lygių pokyčius.

³ EBA/GL/2014/13.

4.1 BKP NR. Vidaus valdymo procedūros

20. Įstaigos turėtų įdiegti patikimas BKP NR vidaus valdymo procedūras.

- (a) Įstaigos turėtų užtikrinti, kad galutinė atsakomybė už BKP NR kontrolę tektų valdymo organui. Valdymo organas turėtų nustatyti bendrąją įstaigos BKP NR strategiją, tvirtinti atitinkamą politiką ir procesus.
- (b) Įstaigos turėtų užtikrinti, kad BKP NR kiekybinio įvertinimo modeliai būtų reguliariai tikrinami. Įstaigų naudojamos IT sistemos turėtų joms leisti visapusiškai apskaičiuoti ir (arba) įvertinti bei stebėti atskirų operacijų įtaką bendrajai pozicijai.
- (c) Įstaigos vidaus atskaitomybės už riziką sistemose turėtų būti laiku teikiama išsami informacija apie tų įstaigų BKP NR pozicijas.

4.2 BKP NR. BKP NR politika

21. Įstaigos turėtų turėti tinkamai pagrįstą, patikimą, dokumentuotą politiką, kuria būtų vadovujamasi sprendžiant visus joms svarbius BKP NR klausimus.

22. Nepažeidžiant proporcingumo principo, prie šių klausimų reikėtų priskirti:

- (a) ribos tarp „bankinės knygos“ ir „prekybos veiklos“ vidaus apibrėžtį ir šios ribos laikymąsi;
- (b) ekonominės vertės apibrėžtį ir tai, kaip ji dera su turto ir įsipareigojimų vertės nustatymo metodu (pavyzdžiui, paremtu diskontuota būsimų pinigų srautų verte ir (arba) diskontuota būsimų pajamų verte);
- (c) pajamų rizikos apibrėžtį ir tai, kaip ji dera su įstaigos taikoma įstaigos planų ir finansinių prognozių rengimo metodika;
- (d) įvairių su palūkanų normomis susijusių šokų, naudotinių BKP NR vidaus skaičiavimams, dydį ir formą;
- (e) tai, kaip naudojamos dinaminės ir (arba) statinės metodikos taikant su palūkanų normomis susijusius šokus;
- (f) tai, kaip tvarkomi „kanaliniai“ (angl. *pipeline*) sandoriai (įskaitant visą su tuo susijusį rizikos draudimą);
- (g) tai, kaip sumuojamos daugiavaliutės palūkanų normos pozicijos;
- (h) tai, kaip vertinama ir valdoma bazinė rizika, kuri kyla dėl skirtingų palūkanų normų indeksų;
- (i) tai, ar apskaičiuojant BKP NR įtraukti (arba neįtraukti) nepalūkaninį bankinės knygos turtą ir įsipareigojimus (įskaitant kapitalą ir rezervus);

- (j) tai, kaip elgsenos požiūriu tvarkomos einamoji ir taupomoji sąskaitos (t. y. tariamas įsipareigojimų, kurių terminas sutartiniu požiūriu yra trumpas, o elgsenos požiūriu – ilgas, terminas);
- (k) BKP NR poveikio dėl į turtą arba įsipareigojimus įterptų pasirinkimo ir automatinių sandorių, įskaitant išgaubos (angl. *convexity*) poveikį ir netiesinio atsipirkimo profilius, vertinimą;
- (l) detalumo laipsnį, taikomą atliekant vertinamuosius skaičiavimus (pvz., laiko intervalų naudojimą, tai, ar įtraukiami palūkanų pinigų srautai ar tik pagrindinės pozicijos).

5 BKP NR. Priežiūrinis standartinis šokas

23. Įstaigos turėtų informuoti kompetentingą instituciją, jeigu apskaičiuojant standartinio šoko, kaip nurodyta Direktyvos 2013/36/ES 98 straipsnio 5 dalyje ir šiose gairėse, rezultatą pasikeitė ekonominė vertė.

24. Apskaičiuodamos standartinio šoko rezultatą įstaigos pirmiausia turėtų taikyti šiuos rodiklius:

- (a) standartinis šokas turėtų būti grindžiamas staigiu lygiagrečiu pajamingumo kreivės poslinkiu +/- 200 bazinių punktų (taikant 0 % apatinę ribą). Jeigu +/- 200 bazinių punktų pokytis yra mažesnis už faktinį palūkanų normos pokytį, apskaičiuotą naudojant stebimos vienos dienos palūkanų normos pokyčių per penkerių metų laikotarpį, tariant, kad metus sudaro 240 dienų, 1-ąją ir 99-ąją procentiles, kaip standartinis šokas turėtų būti imamas antruoju būdu apskaičiuotas didesnio lygio šokas.
- (b) Reikėtų taikyti reikiamą bendrą nerizikingo pajamingumo kreivę. Į šią kreivę nereikėtų įtraukti konkrečios priemonės arba konkretaus subjekto kredito rizikos premijos arba likvidumo rizikos premijos. Priimtinos pajamingumo kreivės pavyzdys – paprastų instrumentų (angl. *plain vanilla*) palūkanų normų apsikeitimo sandorių kreivė.
- (c) Nuosavo kapitalo į įsipareigojimus nereikėtų įskaičiuoti, kad būtų galima pastebėti nepalankiausių sąlygų scenarijaus poveikį viso turto ekonominei vertei, įskaitant turtą, finansuojamą iš nuosavo kapitalo.
- (d) Numanomoji nuo elgsenos priklausanti vartotojo likutinių sumų (įsipareigojimų), kurių konkretus perkainojimo terminas nenumatytas, perkainojimo terminas turėtų būti ne vėlesnis kaip, vidutiniškai, 5 metai (vidutinis numanomasis perkainojimo terminas apskaičiuojamas kaip įvairių sąskaitų, kurių perkainojimas priklauso nuo elgsenos, numanomųjų perkainojimo terminų vidurkis, atsižvelgus į nominaliąją visų šių sąskaitų vertę. Tai reiškia, kad apskaičiuojant vidutinį terminą bus įtraukta ir stabilioji, ir kintamoji dalys.)

25. Apskaičiuodamos „standartinio šoko“ poveikį savo ekonominei vertei, įstaigos turėtų taikyti vieną iš 1 lentelės (A priedas) ir 3 lentelės (B priedas) antraštinėse dalyse „Rizikos kapitalas“ ir (arba) „Nuosavo kapitalo ekonominė vertė“ išdėstytų metodų. Priežiūros institucijos gali prašyti, kad „2–4 lygio“ įstaigos (nurodytos B priede) taikytų sudėtingesnius skaičiavimo metodus, įtrauktų

smulkesnius duomenis ir klientų elgsenos susiklosčius nepalankiausių sąlygų scenarijams pokyčius.

2. Išsamiosios gairės

2.1. SCENARIJAI IR TESTAVIMAS NEPALANKIAUSIOMIS SĄLYGOMIS

Papildomos gairės dėl 3 BKPNR ir 4.1 bei 4.2 BKPNR

a) Palūkanų normų scenarijai, skirti einamajam vidaus valdymui

26. Įstaigos turėtų vertinti savo poziciją, kuri susidaro pritaikius reikiamos įvairovės palūkanų normų scenarijus, atsižvelgdamos į palūkanų normos rizikos, kuri kyla dėl įstaigų veiklos, pobūdį, mastą ir sudėtingumą, taip pat į savo rizikos profilį. Pasirinkdamos taikytiną scenarijų įstaigos turėtų nagrinėti:

- (a) įvairaus dydžio staigius lygiagrečius pajamingumo kreivės poslinkius į viršų ir į apačią;
- (b) staigius pajamingumo kreivės pokrypius ir formos pokyčius (pvz., trumpalaikės palūkanų normos padidėja, sumažėja ir (arba) nepakinta, o vidutinio laikotarpio ir (arba) ilgalaikės palūkanų normos kinta skirtingu tempu arba net priešinga kryptimi; be to, net trumpalaikių, vidutinės trukmės ir ilgalaikių palūkanų normų kategorijose šokai skirtinguose pajamingumo kreivės taškuose skiriasi);
- (c) bazinę riziką (įskaitant riziką, kuri kyla dėl pagrindinių rinkos normų tarpusavio ryšių pokyčių);
- (d) galimus įvairių rūšių turto arba įsipareigojimų dėsningumų pokyčius pagal numanomus scenarijus;
- (e) galimybę pozicijoms skirtingomis valiutomis taikyti specialius palūkanų normų scenarijus.

27. Įstaigos gali papildyti savo analizę ir į ją įtraukti, pavyzdžiui:

- (a) laipsniškus (o ne staigius) pajamingumo kreivės poslinkius, pokrypius arba formos pokyčius;
- (b) scenarijus, pagrįstus statistine ankstesnių palūkanų normų dėsningumų analize;
- (c) scenarijus, pagrįstus būsimų palūkanų normų trajektorijų modeliavimu;
- (d) scenarijus, pagrįstus prielaidomis, pagal kurias rengiamos įstaigos pelningumo prognozės.

28. Taikydamos savo pasirinktus scenarijus, įstaigos turėtų pademonstruoti bent tai,, kad:

- (a) pagrindinės vidaus vertinimo sistemos prielaidos (žr. šio skirsnio 2.2 ir 2.3 punktus) yra tinkamos pagal taikomus įvairius palūkanų normų scenarijus;
- (b) apibrėžiant scenarijus deramai atsižvelgta į ekonominio nuoseklumo aspektus (pavyzdžiui, tai, ar nuosekliai dera su palūkanų normomis susiję šokai įvairia valiuta ir užsienio valiutos

kursai, naudojami apskaičiuojant bendrąjį poveikį, išreikštą bazine ataskaitine įstaigos valiuta).

29. Scenarijų analizę vidaus BKPNR vertinimo tikslais reikėtų atlikti bent kartą per ketvirtį, o didesnio palūkanų normų svyravimo laikotarpiais arba jeigu vertinami rizikos lygiai yra reikšmingi pagal įstaigos veiklos aplinkybes, skaičiavimus atlikti dažniau.

b) Palūkanų normų scenarijai, skirti testuoti nepalankiausiomis sąlygomis

30. Įstaigos turėtų reguliariai atlikti testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, kad įvertintų savo pažeidžiamumą nepalankiausiomis rinkos sąlygomis. Palūkanų normos rizikos testavimą nepalankiausiomis sąlygomis reikėtų įtraukti į kiekvienos įstaigos bendras testavimo nepalankiausiomis sąlygomis struktūras ir programas. Atliekant šį testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, palūkanų normos rizika turėtų sąveikauti su kitų kategorijų rizika ir reikėtų apskaičiuoti antrinį jos poveikį. Šį testavimą galima atlikti rečiau negu pirmiau dalyje „Palūkanų normų scenarijai, skirti vykdomo vidaus valdymo tikslais“ aptartus skaičiavimus.

31. Įstaigos neturėtų kliautis vien standartizuota kompetentingoms institucijoms rengiama 200 bazinių punktų lygiagretaus su palūkanų normomis susijusio šoko analize (žr. 5 BKPNR), bet turėtų taikyti reikiamos įvairovės nepalankiausių sąlygų scenarijus, pirmiausia:

- (a) staigius, didesnius negu 200 bazinių punktų lygiagrečius palūkanų normų šuolių šokus (įskaitant ekstremalius poslinkius);
- (b) didelius pajamingumo kreivės formos pokrypius ir poslinkius (pavyzdžiui, remiantis scenarijais, skirtais vykdomo vidaus valdymo tikslais, bet su ekstremalesniais palūkanų normų pokyčiais);
- (c) didelius pagrindinių rinkos normų tarpusavio ryšių pokyčius (bazinė rizika).

32. Bet to, atliekant testavimą nepalankiausiomis sąlygomis reikėtų įvertinti:

- (a) kaip pasiskirsto pagrindinės prielaidos dėl turto ir (arba) įsipareigojimų klasių raidos;
- (b) pagrindinių palūkanų normos koreliacijos prielaidų pokyčius;
- (c) reikšmingus esamų rinkos ir makroekonominių sąlygų pokyčius ir konkurencinės bei ekonominės aplinkos pokyčius, galimą jų raidą;
- (d) konkrečius scenarijus, susijusius su atskirais verslo modeliais ir įstaigos profiliu.

33. BKPNR reikėtų įtraukti į bendrąją įstaigos testavimo nepalankiausiomis sąlygomis programą. BKPNR taip pat reikėtų laikyti vienu iš galimų įstaigos bendrosios atvirkštinio testavimo nepalankiausiomis sąlygomis programų varomųjų veiksmių.

2.2. VERTINIMO PRIELAIDOS

Papildomos gairės dėl 2 BKPNR

a) Su elgsena susijusios prielaidos, taikomos sąskaitoms su vartotojo pasirinkimo sandoriais

34. Vertindamos šių pasirinkimo sandorių padarinius, įstaigos turėtų gebėti atsižvelgti į šias galimybes:
- (a) poveikį esamam ir būsimam paskolos išankstinio grąžinimo tempui, kurį lemia pagrindinė ekonominė aplinka, palūkanų normos ir konkurentų veikla;
 - (b) produktų normų pritaikymo prie rinkos palūkanų normų pokyčių spartą ir (arba) elastingumą;
 - (c) likutinių sumų svyravimą tarp įvairių rūšių produktų, pasikeitus jų savybėms, terminams ir sąlygoms.
35. Įstaigos turėtų turėti politiką, kuria reglamentuotų, kaip palūkanų normos rizikos valdymo sistemoje nustatomos ir reguliariai vertinamos pagrindinės prielaidos, kuriomis remiantis tvarkomi balansiniai ir nebalansiniai straipsniai su įterptinėmis priemonėmis. Tai reiškia, kad įstaigos turėtų:
- (a) gebėti nustatyti visus reikšmingus produktus ir straipsnius, kuriems taikomos įterptinės priemonės ir kurie galėtų paveikti atitinkamoms likutinėms sumoms taikomas palūkanų normas arba nuo elgsenos priklausantį perkainojimo terminą (ne sutartinį terminą);
 - (b) turėti reikiamas kainodaros ir rizikos mažinimo strategijas (pvz., naudoti išvestines finansines priemones), pagal kurias valdytų pasirinkimo sandorių poveikį norimai prisiimti rizikai; jose gali būti numatytos vartotojams taikytinos priešlaikinio išpirkimo baudos galimoms sutarties nutraukimo sąnaudoms atlyginti (jei leidžiama);
 - (c) užtikrinti, kad pagrindines su elgsena susijusias modeliuojamas prielaidas būtų galima pagrįsti atitinkamais pagrindiniais istoriniais duomenimis ir kad šios prielaidos būtų modeliuojamos remiantis atsargiomis hipotezėmis: jeigu yra netikrumo, reikėtų laikytis konservatyvesnio požiūrio, ypač jeigu faktinė patirtis skiriasi nuo anksčiau darytų prielaidų ir lūkesčių;
 - (d) gebėti įrodyti, kad modeliavimas tikslus (atliekamas atgalinis testavimas remiantis patirtimi);
 - (e) vesti reikiamus savo politikos ir procedūrų prielaidų dokumentus ir numatyti tvarką, kaip užtikrinti, kad jos būtų reguliariai peržiūrimos;
 - (f) suprasti, kiek jautriai įstaigos rizikos valdymo rezultatai yra veikiami šių prielaidų, be kitų dalykų, atlikti prielaidų testavimą nepalankiausiomis sąlygomis ir atsižvelgti į šio testavimo rezultatus priimant vidaus kapitalo paskirstymo sprendimus;
 - (g) reguliariai viduje tvirtinti šias prielaidas, kad patikrintų, ar ilgainiui jos išlieka stabilios ir, prireikus, jas koreguoti.

b) Su elgsena susijusios prielaidos taikomos vartotojų sąskaitoms, neturinčioms apibrėžtų perkainojimo terminų

36. Darydamos su elgsena susijusias prielaidas dėl sąskaitų be konkrečių perkainojimo terminų palūkanų normos rizikos valdymo tikslais įstaigos turėtų:

- (a) gebėti nustatyti „pagrindines“ (ne tarpines) sandorio sąskaitų likutines sumas, t.y. tą likutinės sumos dalį, kuri vartotojo sąskaitoje išlieka nuolat, ne taip kaip likutinės sumos, kurios reguliariai išimamos ir vėliau atkuriamos;
- (b) užtikrinti, kad prielaidos dėl mažų sąnaudų likutinių sumų kokybės blogėjimo būtų apdairios ir tinkamos, derinant naudą iš rizikos pajamų ir papildomą ekonominės vertės riziką, kuri patiriama, kai būsima šiomis likutinėmis sumomis finansuojamo turto grąža iš palūkanų yra užfiksuojama ir palūkanų normų augimo sąlygomis išskyla pajamų praradimo galimybė.
- (c) turėti reikiamus savo politikos ir procedūrų prielaidų dokumentus ir numatyti tvarką, kaip užtikrinti, kad jos būtų reguliariai peržiūrimos;
- (d) suprasti prielaidų poveikį pačios įstaigos pasirinktiems rizikos valdymo rezultatams; be kitų dalykų, tuo tikslu reguliariai apskaičiuoti matus pagal sutarčių sąlygas, ne su elgsena susijusias prielaidas, taip atskiriant poveikį EV ir EVR;
- (e) atlikti testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, kad suprastų pasirinktų rizikos matų jautrumą pagrindinių prielaidų dėl nuosavo kapitalo pokyčiams, ir atsižvelgti į šio testavimo rezultatus priimant sprendimus dėl vidaus kapitalo paskirstymo.

c) Įstaigos prielaidos dėl planuojamo nuosavo kapitalo

37. Jeigu įstaigos nusprendžia taikyti politiką, kad būtų stabilizuojamos pajamos, gaunamos iš jų nuosavybės, jos turėtų:

- (a) turėti reikiamą metodiką, pagal kurią nustatytų, kurį nuosavo kapitalo elementą reikėtų laikyti tinkamu taip tvarkyti (pavyzdžiui, korekcijas, atsižvelgiant į kapitalą, investuotą į turtą, iš kurio negaunama palūkanų, pavyzdžiui, materialųjį turtą, nematerialųjį turtą, investicijas į asocijuotąsias įmones ir t. t.);
- (b) nustatyti, koks būtų apdairus tinkamas investicinis laikotarpis (pavyzdžiui, išreikštas kaip tam tikras likvidavimo profilis, termino vidurkis arba laikotarpio intervalas ir (arba) profilis), kuriuo subalansuojama nauda dėl pajamų stabilizavimo, gauta naudojantis ilgesnio termino fiksuotos grąžos pozicijomis, ir papildomas tų pozicijų ekonominės vertės jautrumas nepalankiausiomis palūkanų normų sąlygomis bei rizika, kad pajamų gali būti uždirbta mažiau, jei normos padidėtų;
- (c) į savo politiką ir procedūras įtraukti reikiamus šių prielaidų dokumentus ir numatyti tvarką, kaip užtikrinti, kad jos būtų reguliariai peržiūrimos (su reikiama audito seka);

- (d) suprasti pasirinkto termino poveikį pačios įstaigos pasirinktiems rizikos vertinimo rezultatams; be kitų dalykų, tuo tikslu reguliariai apskaičiuoti matus, neįtraukiant nuosavo kapitalo, kad būtų atskirtas poveikis EV ir rizikos pajamoms;
 - (e) atlikti testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, kad suprastų rizikos matų jautrumą pagrindinių prielaidų dėl nuosavo kapitalo pokyčiams, ir atsižvelgti į šio testavimo rezultatus priimančias sprendimus dėl vidaus kapitalo paskirstymo BKPNR padengti.
38. Pasirinkdamos nuosavo kapitalo investicinio termino prielaidas, įstaigos turėtų vengti naudotis pajamų stabilizavimo pozicijomis, dėl kurių reikšmingai sumažėja jų gebėjimas prisitaikyti prie reikšmingų pagrindinės ekonominės ir verslo aplinkos pokyčių.
39. Investicinio termino prielaidos, naudojamos iš nuosavo kapitalo kylančiai pajamų ir vertės jautrumo rizikai valdyti, turėtų būti nagrinėjamos per įprastą įstaigos planavimo ciklą, šių prielaidų nereikėtų keisti vien tam, kad būtų atspindėti įstaigos lūkesčiai dėl būsimos palūkanų normų trajektorijos. Visi atvejai, kai norimam investiciniam profiliui pasiekti naudojamos išvestinės finansinės priemonės arba turto portfeliai, turėtų būti aiškiai dokumentuoti ir užregistruoti.
40. Jeigu įstaiga nusprendžia geriau nedaryti atskirų prielaidų dėl nuosavo kapitalo investicinio termino (arba daro išimtinai trumpalaikes prielaidas), turto, finansuojamo iš tokio kapitalo, grąža gali būti labiau kintanti. Todėl įstaiga vis tiek turėtų turėti patikimas sistemas ir patikimos valdymo informacijos, kad galėtų nustatyti savo pasirinktos metodikos poveikį pajamų ir ekonominės vertės kintamumui.

2.3. PALŪKANŲ NORMOS RIZIKOS VERTINIMO METODAI

Papildomos gairės dėl 2 BKPNR ir 3 BKPNR

BKPNR vertinimo metodai

41. Įstaigos turėtų remtis ne vienu rizikos matu, bet taikyti daug įvairių kiekybinių priemonių ir modelių, įskaitant pasirinktuosius iš šių gairių A priede (1 lentelėje) išvardytųjų metodų, siekdamas užtikrinti, kad būtų pakankamai užfiksuoti įvairūs palūkanų normų rizikos aspektai. Įvairių kiekybinių priemonių ir modelių, kuriuos įstaiga naudoja vertindama palūkanų normos riziką, skaičius ir sudėtingumas turėtų atitikti įstaigos veiklos pobūdį, mastą ir sudėtingumą. Įstaiga turėtų visapusiškai suprasti kiekvienos naudojamos kiekybinės priemonės ir modelio ribotumą ir per palūkanų normos rizikos valdymo procesą į šį ribotumą atsižvelgti. Vertindama palūkanų normos riziką, įstaiga turėtų suvokti, kokia rizika gali kilti dėl bankinės knygos sandorių apskaitos tvarkos.
42. Vertinant BKPNR:

- (a) norint atspindėti į įstaigos verslo planus įtrauktas prielaidas dėl verslo vystymosi ir vartotojų elgsenos, reikėtų taikyti pagrindinį scenarijų. Perkainojimui pagal pagrindinį scenarijų naudojamos palūkanų normos turėtų būti išvestos iš lyginamųjų palūkanų normų arba išankstinių sandorių palūkanų normų (pagal poreikį), pritaikius skirtingoms priemonėms tinkamas maržas.
 - (b) Laiko atkarpos, į kurias suskirstytas portfelis, turėtų būti apibrėžtos taip, kad atspindėtų portfelio pozicijas. Ypač įstaigos turėtų neleisti vykdyti didelių pozicijų, kurios viena kitos faktiškai neatitinka pagal perkainojimo terminą, užskaitos, kad taip nebūtų paslėpta pajamingumo kreivės rizika.
 - (c) Pasirenkant kiekvienos rūšies priemonės diskonto normas, reikėtų pasirinkti tokią pajamingumo kreivę, kuri tiksliausiai atspindi atitinkamos rūšies priemonės ypatumus.
 - (d) Įstaigos, jei pačios atlieka BKPNR vidaus skaičiavimus, raginamos vertinant BKPNR naudoti įvairių rūšių pajamingumo kreives, įskaitant tam tikrai priemonei ir (arba) kreditui būdingas pajamingumo kreives. Į skaičiavimus visada reikėtų įtraukti BKPNR vertinimą, kuriam naudojama „nerizikingo“ pajamingumo kreivė, į kurią neįtrauktos konkrečios priemonės arba konkretaus subjekto kredito rizikos arba likvidumo rizikos premijos.
 - (e) Modeliuojant pajamingumo kreivę reikėtų įtraukti pakankamą skaičių terminų ir taikyti tinkamą interpoliacijos metodiką. Dažniausiai laikoma, kad būtina išnagrinėti ne mažiau šešių terminų grupę.
 - (f) Vertinant BKPNR, palūkanų normų scenarijus reikėtų taikyti taip, kaip nurodyta 2.1 skirsnyje „Scenarijai ir testavimas nepalankiausiomis sąlygomis“. Šie scenarijai turėtų būti sudaryti proporcingai, kad atspindėtų kiekvienos įstaigos specifiką ir reikšmingas rizikos pozicijas.
43. Įstaigos turėtų nustatyti visus skirtingus bankinės knygos palūkanų normos rizikos komponentus. Reikėtų įvertinti visus reikšmingus subkomponentus. 2 lentelėje pateikti metodų, kuriuos galima taikyti nustatant įvairių rūšių BKPNR, pavyzdžiai.

44. 2 lentelė. Bankinės knygos palūkanų normos rizikos subkomponentų nustatymas

45. Atlikdama BKPNR stebėseną, įstaiga turėtų naudoti bent vieną pajamomis pagrįstą matą ir bent

Komponentas	Metodai	Aspektas, kuriam skiriamas pagrindinis dėmesys
Perkainojimo rizika	Spragos analizė	Įvairių laiko atkarpų nesutapimų mastas
Pajamingumo kreivės rizika	Spragos analizė, sudėtinės trukmės metodas	Įvairių laiko atkarpų nesutapimų dispersija ir koncentracija
Bazinė rizika	Priemonių grupės pagal skirtingas palūkanų normas	Išvestinių finansinių priemonių ir kitų rizikos draudimo priemonių naudojimas
Pasirinkimo galimybių rizika	Visų priemonių su įterptinėmis priemonėmis sąrašas	Hipotekų, einamųjų sąskaitų, taupymo ir indėlių, kurių atžvilgiu vartotojas turi galimybę pasirinkti nukrypti nuo sutartinio termino, mastas

vieną ekonominės vertės matą, tačiau jeigu verslo modeliai yra sudėtingesni, reikėtų vertinti keletą matų, kuriais, kartu paėmus, atspindima visų rūšių reikšminga bankinės knygos palūkanų rizika. Paprastus modelius ir matus taikyti tinka tik tada, jeigu galima įrodyti, kad jų pakanka rizikai apdairiai įvertinti.

46. Sudėtingumo pavyzdžiai: naudojama daugiau laiko atkarpų arba terminų, detalesni įvesties duomenys, grįžtamoji informacija dėl nepalankiausių sąlygų scenarijų prielaidų dinamiškai modeliuojama į prielaidas dėl būsimų verslo mastų ir kainų.

47. B priedo 3 lentelėje pateikti įvairaus kiekvienos kiekybinės priemonės ir mato sudėtingumo lygio pavyzdžiai.

48. Pagal 5 BKPNR įstaigoms „standartinis šokas“ neturėtų būti vienintelis BKPNR matas. Pirmiausia įstaigos taip pat turėtų turėti pajamų matą ir įvertinti, ar alternatyvūs ekonominės vertės matai labiau tinka pagal jų verslo modelį.

2.4. PALŪKANŲ NORMOS RIZIKOS VALDYMAS

Papildomos gairės dėl 4.1 BKPNR ir 4.2 BKPNR

a) Bendra BKPNR strategija

49. Remdamasis bendrąja verslo strategija valdymo organas turėtų patvirtinti bendrą įstaigos BKPNR strategiją, įskaitant priimtina BKPNR lygį ir BKPNR mažinimo priemones (taip pat žr. EBI vidaus valdymo gairių Nr. 44 17 principą).

50. Įstaigai priimtina BKPNR turėtų būti išreikšta kaip priimtinas trumpalaikis ir ilgalaikis svyruojančių palūkanų normų poveikis ekonominei vertei ir pajamoms ir atspindėta atitinkamomis ribomis. Įstaigos, turinčios reikšmingų bazinės rizikos, pajamingumo kreivės rizikos pozicijų arba pozicijų

su atskiriomis arba įterptinėmis priemonėmis, turėtų apibrėžti savo priimtina riziką kiekvieno iš šių reikšmingų BKPNR porūšių atžvilgiu.

51. Į bendrą BKPNR strategiją taip pat reikėtų įtraukti sprendimą dėl to, koku mastu pagal verslo modelį pajamos turėtų būti uždirbamos „išnaudojant pajamingumo kreivę“, t. y. turtas su palyginti ilgu perkainojimo laikotarpiu turėtų būti finansuojamas iš įsipareigojimų su palyginti trumpu perkainojimo laikotarpiu. Jeigu pagal verslo modelį labai kliaujamasi šiuo pajamų šaltiniu, valdymo organas turėtų paaiškinti savo BKPNR strategiją ir tai, kaip planuoja išgyventi laikotarpius, kai pajamingumo kreivė išsitiesina arba tampa atvirkščia.
52. Įstaigos BKPNR turėtų laikyti reikšminga rizika ir per savo rizikos valdymo procesus ją atskirai ir visapusiškai vertinti. Bet kurią kitą metodiką reikėtų išsamiai dokumentuoti ir pagrįsti vedant dialogą su priežiūros institucija.
53. Turėtų būti nustatytos ribų kontrolės priemonės, siekiant užtikrinti, kad pozicijoms viršijus tam tikrus iš anksto nubrėžtus lygius, vadovybė operatyviai reaguotų.
54. Įstaigos, kurios BKPNR pozicijoms mažinti naudoja išvestines finansines priemones, turėtų turėti reikiamų žinių ir patirties. Kiekviena įstaiga turėtų įrodyti, kad supranta rizikos draudimo palūkanų normos išvestinėmis finansinėmis priemonėmis padarinius.
55. Priimdamos sprendimus dėl rizikos draudimo veiklos, įstaigos turėtų atsižvelgti į apskaitos politikos poveikį, bet apskaitos taikymas neturėtų lemti jų rizikos valdymo metodikos. Ekonominės rizikos valdymas turėtų būti prioritetas, o apskaitos poveikis turėtų būti valdomas kaip antrinis dalykas.

b) Rizikos politika, procesai ir kontrolės priemonės

56. Dėl BKPNR valdymo organas, laikydamasis bendros BKPNR strategijos, turėtų įdiegti patikimą rizikos politiką, procesus ir sistemas, kuriomis užtikrintų, kad:
 - (a) būtų apibrėžta BKPNR vertinimo ir (arba) nustatymo scenarijų atnaujinimo tvarka;
 - (b) vertinimo metodika ir atitinkamos BKPNR vertinimo ir (arba) nustatymo prielaidos, įskaitant vidaus kapitalo paskirstymą BKPNR padengti, būtų tinkamos ir proporcingos;
 - (c) taikomos modelių prielaidos būtų reguliariai peržiūrimos ir koreguojamos;
 - (d) būtų apibrėžti pozicijų įvertinimo rezultatų vertinimo standartai;
 - (e) būtų parengti reikiami dokumentai ir atliekama leidžiamų rizikos draudimo strategijų ir rizikos draudimo priemonių kontrolė;
 - (f) būtų apibrėžtos kontrolės ir atsakomybės už BKPNR pozicijas hierarchija.

57. Įstaigos turėtų reguliariai tvirtinti BKPNR modelius ir IT sistemas. Juos tvirtinti turėtų reikiamos kvalifikacijos nepriklausomas asmuo.
58. BKPNR valdyti ir kontroliuoti įstaigos gali naudoti trečiųjų šalių BKPNR modelius, jeigu šie modeliai yra pakankamai pritaikyti, kad tinkamai atspindėtų atitinkamos įstaigos specifiką. Įstaigos turėtų visapusiškai suprasti trečiosios šalies modelių pagrindinius analitinius aspektus, prielaidas ir metodikas ir užtikrinti, kad jie būtų tinkamai integruoti į įstaigos bendras rizikos valdymo sistemas ir procesus.

c) BKPNR IT sistemos ir duomenų kokybė

59. IT sistemos ir taikomosios programos, kurias įstaiga naudoja operacijoms vykdyti, tvarkyti ir registruoti bei ataskaitoms rengti, turėtų gebėti palaikyti BKPNR valdymą. Pirmiausia sistemos:
- (a) turėtų leisti pilnai, išsamiai ir aiškiai apskaityti įstaigos sudarytus sandorius, atsižvelgiant į sandorių BKPNR ypatumus;
 - (b) turėtų būti pritaikytos įvertinant sandorių, dėl kurių išskyla BKPNR, sudėtingumą ir skaičių;
 - (c) turėtų būti pakankamai lanksčios, kad tikėtų gana įvairiems testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijams ir naujiems scenarijams.
60. IT sistema ir (arba) sandorių sistema turėtų leisti registruoti produktų perkainojimo profilį, palūkanų normų ypatumus (įskaitant maržą) ir pasirinkimo galimybių ypatumus, kad būtų galima vertinti perkainojimo, taip pat pajamingumo kreivės, bazinę riziką ir pasirinkimo galimybių riziką. Pirmiausia sandorių sistemoje turėtų būti galima surinkti išsamią informaciją apie tam tikro sandorio perkainojimo terminą (-us), palūkanų normos pobūdį arba indeksą, visas pasirinkimo galimybes (įskaitant priešlaikinį grąžinimą arba išpirkimą) ir mokesčius, susijusius su naudojimusi šiomis pasirinkimo galimybėmis.
61. Sistemose, kuriomis vertinama BKPNR, turėtų būti galima fiksuoti visų produktų BKPNR ypatumus. Sistemose taip pat turėtų būti galima išskaidyti atskirų BKPNR priemonių ir (arba) portfelių poveikį bankinės knygos rizikos lygmeniu.
62. Ypač jei produktai yra sudėtingi, struktūriniai, sandorių sistemoje turėtų būti galima surinkti informaciją apie atskiras produkto dalis ir užfiksuoti jų BKPNR ypatumus (pavyzdžiui, turto ir įsipareigojimų ypatumus, juos sugrupavus pagal tam tikras savybes, pavyzdžiui, perkainojimo terminus arba pasirinkimo sandorių aspektus). Įstaiga turėtų užtikrinti, kad IT sistemas būtų galima pritaikyti naujiems produktams.
63. Turėtų būti įdiegtos reikiamos IT sistemų organizacinės kontrolės priemonės, siekiant užtikrinti, kad BKPNR kompiuterinėse sistemose ir taikomiose programose naudojami duomenys nebūtų sugadinti, ir kontroliuoti šiose taikomiose programose naudojamo kodavimo pakeitimus, pirmiausia siekiant užtikrinti, kad:

- (a) naudojami įvesties duomenys būtų patikimi, BKPNR modelių tvarkymo sistemos būtų saugios;
 - (b) IT sistemos klaidų tikimybė, įskaitant klaidas, kurių atsiranda tvarkant ir sumuojant duomenis, būtų kuo mažesnė;
 - (c) būtų imtasi reikiamų priemonių, jeigu rinka sutrinka arba rinkoje staiga krinta kainos.
64. Rizikos matai turėtų būti pagrįsti patikimais rinkos ir vidaus duomenimis. Įstaigos turėtų nuodugniai tikrinti informacijos, naudojamos palūkanų normų istorinių duomenų bazėms sudaryti, išorės šaltinių kokybę ir dažnumą, kuriuo duomenų bazės atnaujinamos. Kad užtikrintų aukštą duomenų kokybę, įstaigos turėtų įdiegti reikiamus procesus, kuriais užtikrintų, kad į IT sistemas įvedami duomenys būtų teisingi. Įstaigos taip pat turėtų įdiegti reikiamus mechanizmus, kuriais tikrintų, ar sumavimo procesas yra teisingas ir ar modelio rezultatai yra patikimi. Šiais mechanizmais turėtų būti patvirtinta, kad duomenys tikslūs ir patikimi.
65. Įstaiga turėtų nustatyti reikiamą tvarką, pagal kurią tvarkytų visus nesutapimus ir pažeidimus, kurių iškyla tvarkant duomenis. Įstaiga turėtų nustatyti nesutapimų ir pažeidimų priežastis ir įdiegti tvarką, pagal kurią pozicijas sutikrintų tarpusavyje ir galėtų pašalinti šiuos nesutapimus ir pažeidimus.
66. Įstaiga turėtų įdiegti reikiamą procesą, kuriuo užtikrintų, kad duomenys, naudojami modeliuose, kuriais vertinama visos grupės BKPNR, pavyzdžiui, pajamoms modeliuoti, nuosekliai derėtų su duomenimis, kurie naudojami įstaigos planavimo tikslais.
- d) Vidaus ataskaitos**
67. Kuo sudėtingesnė įstaigos veikla, tuo vidaus ataskaitos turėtų būti dažnesnės; įstaigose, kurių portfeliai ne tokie sudėtingi, ataskaitos turėtų būti rengiamos ne rečiau kaip kartą per ketvirtį. Ataskaitų turinys turėtų taip pat atspindėti įstaigos rizikos profilio ir ekonominės aplinkos pokyčius.
68. Vidaus ataskaitos turėtų būti teikiamos įvairaus lygmens vadovybei, jose turėtų būti pateikta atitinkamu valdymo lygmeniu (pvz., valdymo organo, vyresniosios vadovybės) ir konkrečiomis įstaigos ir jos ekonominės aplinkos aplinkybėmis reikalingo lygmens informacija.
69. Apibendrinta informacija turėtų būti pakankamai detali, kad vadovybė galėtų įvertinti įstaigos jautrumą rinkos sąlygų ir kitų svarbių rizikos veiksnių pokyčiams. Šiose ataskaitose turėtų būti pateikta informacija apie perkainojimo, bazinės, pajamingumo kreivės, pasirinkimo galimybių rizikos pozicijas, taip pat informacija apie atlikto testavimo nepalankiausiomis sąlygomis pobūdį ir rezultatus, įskaitant kompetentingos institucijos apibrėžtus standartinius šokus.
70. Rizikos vertinimo sistemoje ataskaitos turėtų būti rengiamos tokiu formatu, kad įvairaus lygmens įstaigos vadovybė galėtų lengvai suprasti ataskaitas ir laiku priimti reikiamus sprendimus.

Ataskaitos turėtų būti pagrindas, kuriuo remiantis būtų vykdoma reguliari stebėseną, ar įstaiga savo veikloje laikosi strategijos ir pasirinktų palūkanų normos rizikos ribų.

2.5. KAPITALO IDENTIFIKAVIMAS, APSKAIČIAVIMAS IR PASKIRSTYMAS

Papildomos gairės dėl 1 BKPNR

71. Per vidaus kapitalo pakankamumo vertinimo procesą (angl. ICAAP) analizuodamos, kokia kapitalo suma reikalinga BKPNR padengti, įstaigos gali apsvarstyti galimybę atskirti:
- (a) esamą vidaus kapitalą, laikomą rizikai, kylančiai dėl ekonominės vertės ir staigaus su palūkanų normomis susijusio šoko, padengti; ir
 - (b) būsimus vidaus kapitalo reikalavimus, kurie susidarys dėl palūkanų normų pokyčių poveikio būsimiems pajėgumams uždirbti pajamų ir dėl vidaus kapitalo rezervams tenkančių padarinių.
72. Jeigu pagal įstaigos politiką ir (arba) ribas bankinėje knygoje leidžiama sukurti palūkanų normos rizikos pozicijas, šią riziką reikėtų vertinti ir stebėti, kaip bet kurią kitą rinkos riziką. Atsižvelgiant į šią riziką, reikėtų specialiai skirti vidaus kapitalo dalį, kurios dydį galima apskaičiuoti įvertinus kitus kapitalo reikalavimus rinkos rizikai padengti. Kapitalo pakankamumo vertinimo tikslais įstaigos turėtų reguliariai nagrinėti, ar kurią nors turimą poziciją galima apibūdinti kaip „prekybos“, taigi, atitinkamai tvarkyti.
73. Be to, nagrinėdamos, ar reikėtų turėti vidaus kapitalo faktiniam BKPNR ekonominės vertės pokyčiui padengti, įstaigos taip pat turėtų atsižvelgti į:
- (a) visų nesutapimų ribų dydį ir trukmę, kad įstaigos galėtų pasinaudoti palūkanų normų lūkesčiais sukurdamos palūkanų normos rizikos pozicijas bankinėje knygoje arba jų atsisakydamos (laikydamosi atitinkamų valdymo reikalavimų ir sutartos apibrėžtos norimos prisiimti rizikos);
 - (b) visų nubrėžtų nesutapimų ribų dydį ir trukmę, kad būtų galima numatyti smulkius laiko ir likutinių sumų nesutapimus, kurių kyla dėl mažmeninės bankininkystės produktų, kai tikslus mikrorizikos draudimas gali būti nepraktiškas;
 - (c) apskaičiuotos palūkanų normos rizikos jautrumą netobuloms modeliavimo prielaidoms (modelio rizika);
 - (d) laikotarpių trumpumą ir kitus trūkumus derinant portfelius ir elgsenos ir (arba) planavimo prielaidas, o kai pagal politiką leidžiama diskrecija, nurodant trukmės intervalą arba numatant priimtina su elgsena susijusių straipsnių nesutapimą.
74. Norėdamos tiksliai apskaičiuoti, kiek vidaus kapitalo reikia turėti BKPNR ekonominės vertės pokyčiui padengti, įstaigos turėtų naudoti pagal savo verslo profilį tinkančias ekonominės vertės skaičiavimo metodus (žr. 2.3 skirsnį dėl palūkanų normos rizikos vertinimo) ir reikiamą palūkanų normų scenarijų įvairovę (žr. 2.1 skirsnį dėl scenarijų ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis), kad galėtų kiekybiškai įvertinti galimą bet kurio BKPNR poveikio nepalankiausiomis sąlygomis mastą.

- (a) Įstaigos turėtų išnagrinėti, ar vidaus kapitalą tikslinga skirti kuriai nors (arba visai) rizikos ekonominei vertei, kurią lemia konkrečiai su elgsena susijusios arba įstaigos planavimo prielaidos (žr. 2.2 skirsnį dėl vertinimo prielaidų).
 - (b) Įstaigos, kurios taiko ekonominio kapitalo modelius, turėtų užtikrinti, kad vidaus kapitalo paskirstymas BKPNR padengti būtų tinkamai įtrauktas į bendrą ekonominio kapitalo paskirstymo procesą ir kad visos prielaidos dėl diversifikavimo būtų dokumentuotos ir padarytos atlikus visapusišką pagrindinių koreliacijos duomenų analizę. Ekonominio kapitalo sąnaudas galima vėl priskirti verslo vienetams ir produktams ir užtikrinti, kad už verslą ir (arba) produktus atsakingi asmenys tinkamai suprastų visas šio verslo ir (arba) produktų sąnaudas.
 - (c) Įstaigos, kurios patiria palūkanų riziką įvairia valiuta, turėtų užtikrinti, kad būtų atsižvelgta į visas reikšmingas pozicijas ir kad paskirstant vidaus kapitalą rizikos ekonominei vertei būtų atsižvelgta į įvairius palūkanų normų pokyčius kiekviena valiuta (užuot darius prielaidą, kad visos normos visomis valiutomis kis lygiagrečiai).
75. Nagrinėdamos, ar vidaus kapitalo reikėtų skirti rizikos pajamų palūkanoms (paskirstant kapitalo rezervą pagal testavimą nepalankiausiomis sąlygomis), įstaigos turėtų atsižvelgti į:
- (a) santykinę GPP svarbą bendroms grynosioms pajamoms, taigi reikšmingų įvairių metų GPP svyravimų poveikį;
 - (b) faktinį GPP lygį, kurį galima pasiekti pagal įvairius scenarijus (t. y. tai, ar ribos yra pakankamai plačios, kad absorbuotų kintamumą dėl palūkanų normų pozicijų, įsipareigojimų sąnaudų pokyčių);
 - (c) galimybę, kad nepalankiausiomis sąlygomis arba dėl sekuliarinių rinkos aplinkos pokyčių, kai gali reikėti likviduoti pozicijas, skirtas ilgalaikiam rizikos draudimui, siekiant stabilizuoti pajamas, gali būti patirta faktinių nuostolių.
76. Norėdamos nustatyti, ar kokią nors vidaus kapitalo sumą reikėtų paskirti galimai būsimai rizikai pajamoms, kurią lemia palūkanų normų pokyčių rizika nepalankiausiomis sąlygomis, padengti, įstaigos turėtų naudoti pagal savo verslo profilį tinkančią rizikos pajamų vertinimo sistemą (žr. 2.3 skirsnį dėl palūkanų normos rizikos vertinimo metodų) ir reikiamą palūkanų normų scenarijų įvairovę (žr. 2.1 skirsnį dėl testavimo nepalankiausiomis sąlygomis).
77. Įstaigos turėtų apsvarstyti galimybes koreguoti vidaus kapitalo rezervą, jeigu iš testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatų matyti, kad susiklosčius nepalankiausių sąlygų scenarijui GPP gali sumažėti (taigi sumažėti kapitalo kūrimo pajėgumas). Tiek, kiek GPP apsaugotos ir (arba) stabilizuotos, kad jų nepaveiktų nepalankūs palūkanų normų pokyčiai, pagal rizikos valdymo strategijas, paremtas su elgsena susijusiomis ir (arba) įstaigos planavimo prielaidomis, įstaigos galbūt galės sumažinti skiriamą vidaus rezervo dalį, o skirtomis rezervo dalimis bus galima pasinaudoti, jeigu susiklostytų nepalankiausių sąlygų scenarijus.

A priedas. BKPNR vertinimo metodai

1 lentelė. Įvairių palūkanų normų rizikos komponentų vertinimo priemonės

Kiekybinės priemonės ir modeliai	Aprašymas	Pranašumai ir apribojimai	Rizikos, kurią galima apskaičiuoti, rūšys
Pajamų matai			
Statinis modelis			
Spragos analizė	Spragos analizė yra paprasta priemonė palūkanų normos perkainojimo rizikos pozicijai nustatyti ir apskaičiuoti. Per ją apskaičiuojamas aritmetinis skirtumas tarp nominaliųjų palūkanoms jautrių bankinės knygos turto ir įsipareigojimų sumų absoliučiąja verte. Spragos, kai didesnis turto kiekis, yra su teigiamu ženklu ir atspindi augančią bankinės knygos vertę (pajamas) ir augančią turto vertę (pajamas). Spragos į įsipareigojimų pusę yra su neigiamu ženklu ir atspindi mažėjančią bankinės knygos vertę (pajamas) ir augančią įsipareigojimų vertę (pajamas). Per spragos analizę visas svarbus palūkanoms jautrus turtas ir įsipareigojimai suskirstomi į tam tikrą skaičių iš anksto apibrėžtų laiko atkarpų pagal artimiausią sutartinę perkainojimo terminą arba pagal su elgsena susijusias prielaidas dėl termino arba perkainojimo termino. Spragą galima padauginti iš numanomo palūkanų normų pokyčio ir taip aproksimuoti grynyjų metinių palūkanų pajamų pokytį, kurį nulemtų toks palūkanų normos judėjimas.	<p>Pranašumas: Paprastas metodas, kurį palyginti lengva suprasti ir paaiškinti.</p> <p>Trūkumai: Paremtas prielaida, kad visų tam tikro terminų segmento pozicijų terminas sukaks arba perkainojimas bus vykdomas vienu metu.</p> <p>Tai statinis modelis, kuriame neatsižvelgiama į pasirinkimo galimybių parametru jautrumą palūkanoms.</p> <p>Taikant skirtumo analizę pajamingumo kreivės ir (arba) bazinės rizikos negalima pakankamai išanalizuoti.</p>	Perkainojimo rizika
Dinaminiai modeliai			
Rizikos pajamos	Rizikos pajamų rodikliu vertinamas GPP (ir kitų pajamų) praradimas per tam tikrą laikotarpį (nuo vieno iki penkerių metų) dėl palūkanų normų judėjimo: laipsniško judėjimo arba vienkartinio didelio su palūkanų normomis susijusio šoko. Pirmiausia atitinkamą turtą ir įsipareigojimus reikia suskirstyti į laiko atkarpas pagal terminus arba perkainojimo	<p>Pranašumai: Šiuo metodu bankinės knygos palūkanų normos rizikos profilis išsamiai išanalizuojamas, atsižvelgiant į banko specifiką. Tai kompleksinis dinaminis metodas, pagal kurį</p>	Perkainojimo rizika Pajamingumo kreivės rizika Bazinė rizika Pasirinkimo

**Kiekybinės priemonės
ir modeliai** **Aprašymas**

Pranašumai ir apribojimai

**Rizikos, kurią
galima
apskaičiuoti, rūšys**

terminų. Rizikos pajamos yra GPP pagal pagrindinį ir alternatyvų scenarijus skirtumas. Palūkanų normos, naudojamos perkainojimui pagal pagrindinį scenarijų, išvedamos iš išankstinių sandorių palūkanų normų, pritaikius reikiamas maržas ir įvairių priemonių lyginamąsias palūkanų normas ir (arba) išankstinių sandorių palūkanų normas. Pagal alternatyvų scenarijų prie taikytų pagrindinio scenarijaus išankstinių sandorių palūkanų normų pridedami palūkanų normos ir maržos poslinkiai. Jeigu kompleksiniai testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijai yra tinkamai parengti, tai dinaminis metodas, pagal kurį atsižvelgiama į visus jautrumo palūkanų normoms komponentus, įskaitant pajamingumo kreivės riziką, bazinę riziką, kredito maržos riziką, ir parodomi taupymo ir mokėjimo elgsenos pokyčiai, atsižvelgiant į projektuojamus terminų ir perkainojimo tarpusavio ryšių pokyčius ir bankinės knygos dydį. Rizikos pajamas galima taikyti kaip vieno šoko matą arba kaip modeliavimo metodą, taikant daug įvairių scenarijų ir apskaičiuojant didžiausią galimą nuostolį per iš anksto apibrėžtą pasikliautinąjį intervalą.

atsižvelgiama į visus jautrumo palūkanų normoms komponentus ir tiksliai parodomas trumpalaikis išgaubos (angl. convexity) ir pajamingumo kreivės rizikos poveikis.

Trūkumai:

Modeliavimo rezultatai labai jautrūs prielaidoms dėl vartotojų elgsenos ir dėl vadovybės atsakomųjų priemonių pagal įvairius scenarijus. Jis apima palyginti trumpą laikotarpį, taigi neatsižvelgiama į pajamų pokyčius, kurie įvyksta ne stebimuoju laikotarpiu.

galimybių rizika

**Ekonominės vertės
matai**

Statinis modelis

Rizikos kapitalas (RK)/
nuosavo kapitalo
ekonominė vertė
(NKEV)

RK/NKEV matuojamas teorinis einamojo balanso grynosios dabartinės vertės pokytis, taigi jo nuosavo kapitalo vertės pokytis dėl su palūkanų normomis susijusio šoko. Pagal šį metodą nuosavo kapitalo vertė pagal alternatyvius nepalankiausių sąlygų scenarijus palyginama su verte pagal pagrindinį scenarijų. Nuosavo kapitalo vertė apskaičiuojama kaip dabartinė turto vertė atėmus įsipareigojimus, neįskaitant prielaidų dėl nuosavo kapitalo. Vidaus tikslais įstaigos šį RK/NKEV rodiklių skaičiavimą gali papildyti RK/NKEV modeliu, kuriame atsižvelgiama į prielaidas dėl nuosavo kapitalo.

Balansinių pozicijų vertinimo tikslumas labai priklauso nuo apskaičiuotų pinigų srautų ir nuo naudojamų diskonto normų.

Pranašumai:

Paprastas palūkanų normos rizikos matas, kuriame atsižvelgiama į pagrindinius palūkanų normos rizikos elementus.

Trūkumai:

Pagal GDV skaičiavimo būdą, kai nedaromos korekcijos pagal palūkanų normos scenarijaus poveikį pinigų srautui, nėra užfiksuojama bazinė arba pasirinkimo galimybių rizika.

Vertinimas, pagrįstas grynosios dabartinės vertės skaičiavimais, labai priklauso nuo prielaidų dėl

Perkainojimo rizika

Pajamingumo
kreivės rizika

Kiekybinės priemonės ir modeliai **Aprašymas**

Pranašumai ir apribojimai

Rizikos, kurią galima apskaičiuoti, rūšys

Modifikuota nuosavo kapitalo trukmė ir nuosavo kapitalo PV01

Modifikuota trukmė parodo santykinę finansinės priemonės rinkos vertės pokytį palyginti su ribiniais lygiagrečiais pajamingumo kreivės poslinkiais vienu procentiniu punktu. Suminiu lygmeniu ją galima taikyti visai bankinei knygai. Bankinės knygos perkainojimo rizikos pozicija išreiškiama modifikuota nuosavo kapitalo trukme. Absoliutus matas, išvestas iš modifikuotos nuosavo kapitalo trukmės yra nuosavo kapitalo PV01. Šiuo matu išreiškiamas absoliutus nuosavo kapitalo vertės pokytis dėl lygiagretaus pajamingumo kreivės poslinkio vienu baziniu punktu (0,01 %).

Pirmiausia turtas ir įsipareigojimai suskirstomi į laiko atkarpas pagal perkainojimo terminą ir priemonės rūšį. Kiekvienos rūšies priemonei pasirenkama reikiama pajamingumo kreivė. Kiekvienai laiko atkarpai ir kiekvienos rūšies priemonei apskaičiuojama modifikuota trukmė. Tada apskaičiuojama modifikuota nuosavo kapitalo trukmė – išvedamas visų laiko atkarpų modifikuotos trukmės vidurkis pagal atitinkamų laiko atkarpų pozicijas (spraga turto pusėje su teigiamu ženklu, spraga įsipareigojimų pusėje su neigiamu ženklu). Nuosavo kapitalo PV01 išvedamas padauginus modifikuotą nuosavo kapitalo trukmę iš nuosavo kapitalo vertės (turtas – įsipareigojimai) ir padalijus iš 10 000, kad būtų gauta vertė baziniais punktais.

Dalinė modifikuota trukmė ir dalinis PV01

Dalinė modifikuota trukmė ir PV01 apskaičiuojami grynosioms portfelių sudėtinių dalių palūkanų normos pozicijoms, priskirtoms skirtingoms bankinės knygos laiko atkarpoms pagal pirmiau aptartą metodiką. Šie daliniai matai parodo bankinės knygos rinkos vertės jautrumą ribiniam lygiagrečiam tam tikro termino segmentų pajamingumo kreivės poslinkiui. Kiekvienam portfelio sudedamosios dalies daliniam matui galima taikyti skirtingo dydžio lygiagretų poslinkį ir taip apskaičiuoti pajamingumo

pinigų srauto laiko ir nuo naudojamos diskonto normos.

Pagal šį metodą gali būti nepakankamai įvertintas trumpalaikis išgaubos ir pajamingumo kreivės rizikos poveikis.

Pranašumai:

Paprastu būdu analizuojamas atitinkamo palūkanų normų, susijusių su tam tikros klasės turtu ir įsipareigojimais arba visu balansu, pokyčio poveikis ekonominei vertei.

Trūkumai:

Taikoma tik ribiniams pajamingumo kreivės poslinkiams. Palyginti didelių palūkanų normų judėjimo, taigi ir išgaubos, negalima tiksliai išmatuoti.

Taikomas tik lygiagretiems pajamingumo kreivės poslinkiams, negalima taikyti, jei norima įvertinti bazinę arba pajamingumo kreivės riziką.

Tai statinis modelis, pagal kurį neatsižvelgiama į pasirinkimo galimybių parametų jautrumą palūkanoms.

Pranašumai:

Analizuojamas pajamingumo kreivės formos pokyčių poveikis bankinės knygos ekonominei vertei.

Trūkumai:

Taikoma tik kiekvieno segmento ribiniams pajamingumo kreivės poslinkiams.

Tai grupė statinių matų, kuriuose neatsižvelgiama į

Perkainojimo rizika

Pajamingumo kreivės rizika

Kiekybinės priemonės ir modeliai	Aprašymas	Pranašumai ir apribojimai	Rizikos, kurią galima apskaičiuoti, rūšys
Dinaminiai modeliai Rizikos kapitalas / nuosavo kapitalo ekonominė vertė	<p><i>kreivės pokyčio poveikį visam portfeliui. Skirstydamos bankinę knygą į portfelio sudedamąsias dalis pagal laiko atkarpas, įstaigos turėtų apsvarstyti galimybę pozicijas pagal laiko atkarpas suskirstyti taip, kad portfelio sudedamosios dalys pakankamai atspindėtų bankinės knygos pajamingumo kreivės rizikos poziciją.</i></p> <p><i>Sudėtingesnė statinio mato (paaiškinto pirmiau) versija, kai pinigų srautai dinamiškai perskaičiuojami, kad būtų atsižvelgta į tai, kad jų dydis ir laikas pagal įvairius scenarijus gali skirtis dėl vartotojo elgsenos reaguojant į pasirinktą scenarijų. Šis matas taip pat sudarytas taip, kad būtų atsižvelgta į bazinę riziką, juo galima vertinti ilgalaikį pajamingumo kreivės pokyčio poveikį, jeigu tinkamai parengiami alternatyvūs scenarijai.</i></p>	<p><i>pasirinkimo galimybes, bazinę riziką ir išgaubą.</i></p> <p>Pranašumai: <i>Jeigu alternatyvūs nepalankiausių sąlygų scenarijai tinkamai parengti, tai kompleksinis palūkanų normos rizikos matas, kuriame atsižvelgiama į visus palūkanų normos rizikos komponentus.</i></p> <p>Trūkumai: <i>Vertinimas, pagrįstas grynosios dabartinės vertės skaičiavimais, labai priklauso nuo prielaidų dėl pinigų srauto laiko ir nuo naudojamos diskonto normos.</i></p> <p><i>Pagal šį metodą gali būti nepakankamai įvertintas trumpalaikis išgaubos ir pajamingumo kreivės rizikos poveikis.</i></p>	Perkainojimo rizika Pajamingumo kreivės rizika Bazinė rizika Pasirinkimo galimybių rizika
Faktinė nuosavo kapitalo trukmė	<p><i>Faktine trukme matuojamas vertės pokytis dėl ribinio lygiagretaus pajamingumo kreivės poslinkio. Pavyzdys – modifikuota trukmė, kuri papildomai susidaro dėl pasirinkimo sandorių jautrumo palūkanų normai. Skaičiuojant faktinę trukmę, išvedamas portfelio vertės pokytis dėl palūkanų normos padidėjimo arba sumažėjimo, palyginti su pagrindiniu scenarijumi, kai įtraukiami ne tik diskonto normos pokyčiai, bet ir su palūkanų normomis susiję priemonių su įterptinėmis priemonėmis numatomų pinigų srautų dydžio pokyčiai.</i></p>	<p>Pranašumai: <i>Paprastu būdu analizuojama tik tam tikro palūkanų normų pokyčio poveikis ekonominei vertei, atsižvelgiant į pasirinkimo galimybių riziką.</i></p> <p>Trūkumai: <i>Taikomas tik ribiniams pajamingumo kreivės pokyčiams, pagal jį atsižvelgiama tik į palūkanoms jautrią portfelio pasirinkimo galimybių rizikos dalį.</i></p>	Perkainojimo rizika Pasirinkimo galimybių rizika
Rizikos vertė (RV)	<p><i>RV metodu matuojamas numatomas didžiausias galimas rinkos vertės praradimas, koks gali ištikti įprastomis rinkos sąlygomis per tam tikrą laikotarpį, esant tam tikram patikimumo lygiui. Norint apskaičiuoti bankinės knygos RV, bankinės knygos, taigi ir nuosavo kapitalo, rinkos</i></p>	<p>Pranašumai: <i>Pagal jį atsižvelgiama į istorinį kainų ir palūkanų normų kintamumą.</i></p>	Perkainojimo rizika Pajamingumo kreivės rizika

**Kiekybinės priemonės
ir modeliai** **Aprašymas**

vertės pokyčiai apskaičiuojami pagal keletą alternatyvių pajamingumo kreivės scenarijų. Kai bankinei knygai taikoma RV metodika, laikotarpis turėtų nuosekliai derėti su bankinės knygos ekonominiu modeliu, dažniausiai numatoma, kad jį sudaro vieni metai.

RV metodiką sudaro trys skirtingi metodai:

- **Istorinis modeliavimas:** alternatyvūs palūkanų normos scenarijai sudaromi pagal istorinio stebėjimo duomenis. Istorinius laikotarpius reikia taikyti pakankamai ilgai, kad būtų užfiksuoti reikšmingi šokai, bet pakankamai trumpai, kad jie būtų vis dar aktualūs. Pasirinkdama laikymo laikotarpį skaičiavimo tikslais įstaiga turi vengti autokoreliacijos imties viduje, bet kartu užtikrinti pakankamą stebimų reikšmių skaičių ir tai, kad stebimas reikšmes paveiktų šokas.
- **Variacijos-kovariacijos matrica:** įvairių terminų palūkanų normos, skirtos modeliavimui, išvedamos pagal stebėtus istorinius duomenis ir variacijos-kovariacijos matricą ir naudojamos, norint atsižvelgti į skirtingų terminų palūkanų normų koreliaciją. Galioja tos pačios pastabos kaip dėl istorinės RV.
- **Monte Karlo modeliavimas:** palūkanų normos pajamingumo kreivės ir palūkanų normos trajektorijos modeliuojamos atsitiktine tvarka. Šis metodas ypač tinka vertinant produktus su pasirinkimo galimybėmis.

Tai, koku mastu vertinama įvairių rūšių palūkanų normų rizika, priklauso nuo modelio struktūros ir taikomo scenarijaus. RV modelius tinka naudoti norint užfiksuoti produktų pasirinkimo galimybes ir išgaubą, taip pat pajamingumo kreivės riziką ir bazinę riziką.

Pranašumai ir apribojimai

Pagal jį atsižvelgiama į diversifikavimo portfelių arba balansinių pozicijų viduje arba tarpusavyje poveikį. Šiuo metodu ne tik matuojamas nuostolio dydis, bet ir leidžiama pasirinkti nuostolio tikimybę.

Trūkumai:

RV matas sudarytas įprastoms rinkos sąlygoms, juo nepakankamai atsižvelgiama į mažos tikimybės didelio poveikio riziką. Todėl nagrinėjant kritines situacijas nepakanka remtis vien RV matu.

Ir istorinės RV, ir variacijos-kovariacijos RV metodai yra praeities įvertinimo metodai, pagal kuriuos iš ankstesnių duomenų sprendžiama apie ateitį, todėl labiau tikėtina, kad jais nebus užfiksuota mažos tikimybės didelio poveikio rizika.

Pagal variacijos-kovariacijos metodą daroma prielaida, kad grąža paprastai pasiskirsto statistškai ir kad portfeliai yra sudaryti tiesiniu principu iš pagrindinių pozicijų; dėl to metodas mažiau tinkamas portfeliams, kuriuose yra daug pasirinkimo galimybių.

Monte Karlo modeliavimo metodas reiklus technologijoms ir skaičiavimui.

RV modeliai gali tapti „juodosios dėžės“ pobūdžio sistemomis, kuriomis vartotojai remiasi iki galo jų nesuprasdami.

**Rizikos, kurią
galima
apskaičiuoti, rūšys**

Bazinė rizika
Pasirinkimo
galimybių rizika

B priedas. BKPNR vertinimo sudėtingumo matrica

3 lentelėje išdėstyta matrica su įvairaus kiekvienos kiekybinės priemonės ir mato sudėtingumo lygio pavyzdžiais, tačiau sudėtingumo laipsnių gali būti daug daugiau. Norėdama įvertinti įvairų jautrumą palūkanų normoms, įstaiga gali pasirinkti kelis vieno mato sudėtingumo lygmenis. Pavyzdžiui, įstaiga statinę mato versiją gali taikyti tiesinei palūkanų normos rizikai įvertinti, o dinaminę – kad įvertintų jos jautrumą prielaidoms dėl vartotojų elgsenos. Ne tokie sudėtingi bankai gali kiekybiškai įvertinti savo jautrumą su elgsena susijusioms prielaidoms naudodami keletą to paties statinių matų versijų, t. y. nemodeliuodami visų dinaminio poveikio galimybių. Siekiama, kad bankai derintų įvairias aktualias ir proporcingas priemones taip, kad pakankamai užfiksuotų reikšmingą jautrumą palūkanų normų pokyčiams, įskaitant jautrumą su elgsena susijusioms prielaidoms.

3 lentelėje pateiktos matricos paskirtis – pasiūlyti, kaip galima derinti tam tikru sudėtingumo lygmeniu tinkamas kiekybines priemones ir matus ir taip padėti įstaigoms ir kompetentingoms institucijoms.

Bendras priežiūros institucijų lūkestis būtų, kad didesnės arba sudėtingesnės įstaigos naudotų smulkesnes laiko atkarpas ir, kai tik gali, analizuotų riziką remdamosi sandorio lygmens duomenimis. Įstaigos, kurios siūlo finansinius produktus su pasirinkimo sandoriais, turėtų naudoti vertinimo sistemas, kuriomis būtų galima pakankamai užfiksuoti pasirinkimo sandorių jautrumą palūkanų normų pokyčiams. Įstaigos, kurios siūlo produktus, pagal kuriuos vartotojams suteikiamos nuo elgsenos priklausančios pasirinkimo galimybės, turėtų naudoti tinkamas dinamines modeliavimo metodikas, kad kiekybiškai įvertintų BKPNR jautrumą vartotojų elgsenos pokyčiams, kurių gali iškilti pagal įvairius palūkanų normų nepalankiausių sąlygų scenarijus.

Keturiais įstaigų sudėtingumo „lygmenimis“ norima bendrai apibrėžti vis didesnius ir vis sudėtingesnius verslo modelius. Taigi:

- 1 lygmens įstaigos galėtų būti maži vietos bankai, kurių produktai paprasti ir kurie patiria tik nedidelę palūkanų normos riziką, tokie kaip specializuoti privatūs bankai arba smulkūs taupomieji bankai.
- 2 lygmens įstaigos galėtų būti maži mažmeniniai bankai su daug įvairių produktų, dėl kurių susidaro palūkanų normos rizikos, įskaitant elgsenos riziką, pozicijos.
- 3 lygmens įstaigos galėtų būti vidutinio dydžio arba tarptautiniai bankai, įskaitant viešųjų paslaugų bankus.
- 4 lygmens įstaigos galėtų būti dideli tarptautiniai ir universalūs bankai.

Kiekvienos įstaigos pasirinktas rizikos matų sudėtingumo lygmuo turėtų atitikti pačios įstaigos sudėtingumo lygmenį. Jeigu tam tikru atveju sudėtingumą lemia ne mastas, įstaigos turėtų pasirinkti ir naudoti tokius rizikos matus, kurie atspindi jų verslo modelio specifiką ir kuriais pakankamai užfiksuojami visi jautrūs aspektai.

3 lentelė. Įvairūs palūkanų normos rizikos vertinimo sudėtingumo lygmenys

<u>Kiekybinės priemonės ir modeliai</u>	<u>Kiekybinių priemonių ir modelių sudėtingumo lygmenų pavyzdys</u>			
	<u>1 lygis:</u>	<u>2 lygis:</u>	<u>3 lygis:</u>	<u>4 lygis:</u>
Pajamų matai				
Spragos analizė	Bazelio bankų priežiūros komiteto 2004 m. liepos 4 d. gairėse „Palūkanų normos rizikos valdymo ir priežiūros principai“ (2004 m. Bazelio komiteto gairės) rekomenduotos laiko atkarpos.	Tiksliau apibrėžtos laiko atkarpos, atspindinčios bankinės knygos struktūrą.	Dinaminė SPRAGA, atsižvelgiant į laipsniškai mažinamą veiklą ir finansinius planus, komercinių ribų nustatymas atsižvelgiant į numatomą palūkanų normų aplinką.	Dinaminė SPRAGA, atsižvelgiant į laipsniškai mažinamą veiklą ir finansinius planus, komercinių ribų nustatymas atsižvelgiant į numatomą palūkanų normų aplinką.
Rizikos pajamos	Pastovaus balanso pajamoms taikomas standartinis šokas. Remiantis 2004 m. Bazelio komiteto gairėse rekomenduotomis laiko atkarpomis.	Standartinis šokas ir kitas pajamingumo kreivės testavimas nepalankiausiomis sąlygomis (kaip nurodyta 4 skirsnio 2.1 dalies dėl scenarijų ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis papildomose pajamoms taikomose išsamiose gairėse), kuriame atspindimas nuolatinis balansas arba paprastos prielaidos dėl būsimos verslo raidos.	Pajamingumo kreivės testavimas nepalankiausiomis sąlygomis, bazinės rizikos testavimas nepalankiausiomis sąlygomis ir pasirinkimo sandorių testavimas nepalankiausiomis sąlygomis (kaip nurodyta 4 skirsnio 2.1 dalies dėl scenarijų ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis papildomose pajamoms taikomose išsamiose gairėse), atskirai taikomas pajamoms, prognozuojamoms pagal verslo planą arba pagal pastovų balansą.	Kompleksiniai nepalankiausių sąlygų scenarijai, apimantys numanomas pajamingumo kreivių poslinkius, pasikeitus bazinei ir kredito maržoms, taip pat pasikeitus vartotojo elgsenai, naudojami prognozuojant verslo mastą ir pajamas, kad būtų galima įvertinti skirtumą, palyginus su pagrindiniu verslo planu.
Ekonominės vertės matai				
Rizikos kapitalas / nuosavo kapitalo ekonominė vertė	Taikomas standartinis šokas. Laiko atkarpos, terminai naudojami ir įvesties duomenys sumuojami, nuosekliai laikantis vidaus BKNPR vertinimo standartų,	Tiksliau apibrėžtos laiko atkarpos, atspindinčios bankinės knygos struktūrą ir rodiklius su savais trukmės svoriais. Taikomas standartinis šokas ir kiti pajamingumo poslinkiai, nurodyti	Tikslesnės laiko atkarpos, padalytos pagal priemonių rūšis ir rodiklius su savais trukmės svoriais, arba matas, apskaičiuotas pagal sandorį ir (arba) pinigų srautą. Taikomas standartinis šokas ir kiti pajamingumo poslinkiai,	Matas apskaičiuojamas pagal sandorį arba pinigų srautą. Kompleksiniai nepalankiausių sąlygų scenarijai, apimantys pajamingumo kreivių poslinkius ir vartotojų elgsenos

Kiekybinės priemonės ir modeliai

Kiekybinių priemonių ir modelių sudėtingumo lygmenų pavyzdys

	1 lygis:	2 lygis:	3 lygis:	4 lygis:
	arba naudojamos 2004 m. Bazelio komiteto gairėse rekomenduotos laiko atkarpos ir svoriniai rodikliai, pajamingumo kreivės modelis su ne mažiau kaip 6 terminais.	4 skirsnio 2.1 dalies dėl scenarijų ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis papildomose išsamiosiose gairėse. Pakankami pajamingumo kreivės terminai.	nurodyti 4 skirsnio 2.1 dalies dėl scenarijų ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis papildomose išsamiosiose gairėse. Pakankami terminai pajamingumo kreivėse. Pajamingumo kreivės testavimas nepalankiausiomis sąlygomis, bazinės rizikos testavimas nepalankiausiomis sąlygomis, kaip nurodyta 4 skirsnio 2.1 dalies dėl scenarijų ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis papildomose išsamiosiose gairėse. Modeliavimo prielaidų jautrumo palūkanų normoms modeliavimas, atsižvelgiant į išgaubą.	pokyčius.
Modifikuota nuosavo kapitalo trukmė ir nuosavo kapitalo PV01	2004 m. Bazelio komiteto gairėse rekomenduotos laiko atkarpos ir svoriniai rodikliai. Taikomas standartinis šokas. Pajamingumo kreivėje modeliuojami ne mažiau kaip šeši terminai.	Tiksliau apibrėžtos laiko atkarpos, atspindinčios bankinės knygos struktūrą ir rodiklius su savais trukmės svoriais. Taikomas standartinis šokas ir kiti pajamingumo poslinkiai, nurodyti 4 skirsnio 2.1 dalies dėl scenarijų ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis papildomose išsamiosiose gairėse. Pakankami pajamingumo kreivės terminai.	Tikslesnės laiko atkarpos, padalytos pagal priemonių rūšis ir rodiklius su savais trukmės svoriais. Taikomas standartinis šokas ir kiti pajamingumo poslinkiai, nurodyti 4 skirsnio 2.1 dalies dėl scenarijų ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis papildomose išsamiosiose gairėse. Pakankami terminai pajamingumo kreivėse. Kiekvienai laiko atkarpai taikomi daliniai matai.	Trukmė apskaičiuojama kiekvienam bankinės knygos sandoriui. Taikomas standartinis šokas ir kiti pajamingumo poslinkiai, nurodyti 4 skirsnio 2.1 dalies dėl scenarijų ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis papildomose išsamiosiose gairėse. Pakankami terminai pajamingumo kreivėse. Kiekvienai laiko atkarpai taikomi daliniai matai.
Faktinė nuosavo kapitalo trukmė	Alternatyvūs scenarijai, pagrįsti standartiniu šoku ir apytiksliai apskaičiuotu pasirinkimo galimybių poveikiu visam portfeliui.	Alternatyvūs scenarijai, pagrįsti standartiniu šoku ir kitais pajamingumo kreivės poslinkiais, nurodytais 4 skirsnio 2.1 dalies dėl scenarijų ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis papildomose išsamiosiose gairėse, Pasirinkimo galimybių poveikis	Alternatyvūs scenarijai, pagrįsti standartiniu šoku ir kitais pajamingumo kreivės poslinkiais, nurodytais 4 skirsnio 2.1 dalies dėl scenarijų ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis papildomose išsamiosiose gairėse. Pasirinkimo galimybių poveikis	Alternatyvūs scenarijai, pagrįsti standartiniu šoku ir kitais pajamingumo kreivės poslinkiais, kaip nurodyta 4 skirsnio 2.1 dalies dėl scenarijų ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis papildomose išsamiosiose gairėse. Pasirinkimo galimybių poveikis

**Kiekybinės
priemonės ir
modeliai**

Kiekybinių priemonių ir modelių sudėtingumo lygmenų pavyzdys

	1 lygis:	2 lygis:	3 lygis:	4 lygis:
Rizikos pajamos	Pajamingumo kreivėje modeliuojami ne mažiau kaip šeši terminai.	apskaičiuotas pagal priemonės rūšį. Pakankami terminai pajamingumo kreivėse, kai yra reikšminga pozicija. Įtraukiami kiti jautrumo parametrai, taip pat delta (graikų abėcėlės raidės).	apskaičiuotas sandorio lygmeniu. Pakankami terminai pajamingumo kreivėse, kai yra reikšminga pozicija. Visapusiškas pasirinkimo galimybių vertinimas. Kasdien atnaujinami rizikos veiksniai. Naudojamos bent kintamumo „šypsenos“.	apskaičiuotas sandorio lygmeniu. Pakankami terminai visose pajamingumo kreivėse. Visapusiškas pasirinkimo galimybių vertinimas. Įtraukti portfelių su reikšmingomis pasirinkimo galimybėmis Monte Karlo modeliavimai. Kasdien atnaujinami rizikos veiksniai. Kintamumo parametrai naudojami visoms pagrindinėms bankinės knygos pozicijoms.